

**Bruksela, 17 października 2025 r.
(OR. en)**

14082/25

**SOC 671
ANTIDISCRIM 97
FREMP 268**

WYNIK PRAC

Od:	Sekretariat Generalny Rady
Do:	Delegacje
Nr poprz. dok.:	13386/25
Dotyczy:	Konkluzje Rady w sprawie włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami poprzez promowanie niezależnego życia

Delegacje otrzymują w załączeniu konkluzje Rady na powyższy temat, zatwierdzone przez Radę EPSCO na posiedzeniu 17 października 2025 r.

**Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami
poprzez promowanie niezależnego życia**

Konkluzje Rady

ZWRACAJĄC UWAGĘ, ŻE:

1. Na mocy Traktatu o Unii Europejskiej, Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej i Karty praw podstawowych Unia Europejska opiera się na wartościach godności osoby ludzkiej, wolności, równości i poszanowania praw człowieka oraz angażuje się na rzecz zwalczania dyskryminacji, w tym dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.
2. W 2021 r. Rada Unii Europejskiej z zadowoleniem przyjęła i zatwierdziła strategię na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 („unijna strategia w sprawie niepełnosprawności”)¹. Wspiera ona wdrażanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, zawartej przez Unię i ratyfikowanej przez wszystkie państwa członkowskie, a także Europejskiego filaru praw socjalnych, w szczególności jego zasady 17, która podkreśla znaczenie włączenia społecznego i równych szans dla osób z niepełnosprawnościami.
3. W unijnej strategii w sprawie niepełnosprawności stwierdzono, że państwa członkowskie oraz wszystkie instytucje i agencje Unii powinny uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami przy opracowywaniu, wdrażaniu i monitorowaniu polityk, prawodawstwa i programów finansowania poprzez ukierunkowane działania i uwzględnianie tej problematyki. Promuje się w niej również perspektywę przekrojową.

¹ Dok. 9749/1/21 REV1.

4. Prawo do niezależnego życia jest zapisane w art. 19 konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych; zobowiązuje on państwa strony do podjęcia skutecznych środków w celu ułatwienia pełnego korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami z prawa do niezależnego życia oraz ich pełnego włączenia i udziału w społeczeństwie. Zawiadomienie Komisji pt. „Wytyczne dotyczące niezależnego życia i włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami w kontekście finansowania UE” („wytyczne Komisji dotyczące niezależnego życia”) zawiera praktyczne zalecenia dla państw członkowskich w zakresie wykorzystywania finansowania unijnego do wspierania inwestycji i reform strukturalnych mających na celu promowanie niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami oraz wspierania krajowych i regionalnych wysiłków na rzecz realizacji wspomnianej konwencji ONZ.
5. Szacuje się – na podstawie badań z 2020 r.²³ – że w placówkach opieki instytucjonalnej mieszkało w Unii ponad milion osób z niepełnosprawnościami w wieku poniżej 65. roku życia oraz ponad dwa miliony osób z niepełnosprawnościami w wieku powyżej 65 lat. Pomimo wypracowanych postępów państwa członkowskie znajdują się na różnych etapach tworzenia warunków sprzyjających niezależnemu życiu. W rezultacie wiele osób z niepełnosprawnościami nadal napotyka przeszkody w pełnym korzystaniu z przysługującego im prawa dokonywania wyborów i kontrolowania decyzji dotyczących ich życia, w tym odnośnie do tego, gdzie, na jakich warunkach i z kim mieszkają. Konieczne są zatem dalsze wysiłki zarówno na szczeblu unijnym, jak i krajowym, aby zapewnić osobom z niepełnosprawnościami pełne korzystanie z ich prawa do życia w społeczeństwie na równych zasadach z innymi osobami.

² Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego oraz Grammenos, S., *COVID-19 and persons with disabilities – Statistics on health, care, isolation and networking* [COVID-19 a osoby z niepełnosprawnościami – Statystyki dotyczące zdrowia, opieki, izolacji oraz tworzenia sieci kontaktów].

³ Z badań wynika, że w ostatnich latach nadal rosła liczba dzieci, dorosłych i osób starszych z niepełnosprawnościami mieszkających w zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, Eurofound (2024), *Paths towards independent living and social inclusion in Europe* [Drogi do niezależnego życia i włączenia społecznego w Europie], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg.

6. Odpowiednie, zintegrowane i ciągle świadczenie ukierunkowanych na człowieka usług wsparcia opartych na społeczności, takich jak asystencja osobista, wspieranie w czynnościach prawnych i sieci wsparcia, ma zasadnicze znaczenie dla pełnego włączenia osób z niepełnosprawnościami w społeczność oraz dla zapobiegania izolacji lub segregacji społecznej. Potrzebne są również środki służące usunięciu przeszkód utrudniających osobom z niepełnosprawnościami dostęp – na równych zasadach z innymi osobami – do usług i udogodnień opartych na społeczności przeznaczonych dla ogółu społeczeństwa, w tym do dostępnych i wolnych od segregacji miejsc zamieszkania, mających różne formy – na przykład niezależnych lokali mieszkalnych, rozwiązań opartych na wspólnym zamieszkiwaniu czy różnych rodzajów najmu.
7. Kluczowe znaczenie ma wspieranie wysokiej jakości zatrudnienia i sprawiedliwych warunków pracy w sektorze opieki, aby poprawić profesjonalizację opieki, zapewnić wysokiej jakości usługi opieki długoterminowej oraz zaspokoić zapotrzebowanie na umiejętności i rozwiązać problem niedoboru siły roboczej. Jednocześnie, uznając również istotną rolę kobiet jako opiekunów nieformalnych, państwa członkowskie powinny lepiej identyfikować opiekunów niezawodowych i wspierać ich w działaniach opiekuńczych za pomocą środków takich jak zapewnienie prawa do opieki wytchnieniowej oraz usługi wsparcia.
8. Realizowanie działań na rzecz zapewnienia niezależnego życia i włączenia osób z niepełnosprawnościami jest utrudnione z powodu istnienia przeszkód w dostępie do usług społecznych i usług opieki zdrowotnej, usług wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, do kształcenia i szkolenia, zatrudnienia, kultury, sportu i zajęć rekreacyjnych na równych zasadach z innymi osobami, między innymi ze względu na brak dostępności i racjonalnych usprawnień w tych obszarach. Z tego względu ważne jest zapewnienie, aby usługi i udogodnienia oparte na społeczności dostępne dla ogółu społeczeństwa były również dostępne na równych zasadach dla osób z niepełnosprawnościami i były dostosowane do ich potrzeb. Jak podkreślono w konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, stosowanie zasad projektowania uniwersalnego przy tworzeniu nowych usług i środowisk sprzyja równemu dostępowi dla wszystkich i zmniejsza prawdopodobieństwo zaistnienia konieczności późniejszych dostosowań.

9. Przystępna cenowo technologia wspomagająca oraz innowacyjne i dostępne rozwiązania technologiczne odgrywają kluczową rolę w umożliwianiu niezależnego życia, na przykład poprzez rozwój i udostępnianie urządzeń i oprogramowania, które ułatwiają komunikację, mobilność i dostęp do informacji, lub poprzez zapewnianie osobom z niepełnosprawnościami – w tym na obszarach wiejskich i oddalonych – opieki domowej i zdalnej. Ponadto dostępność technologii i usług informacyjno-komunikacyjnych, w tym poprzez rozwijanie umiejętności cyfrowych, jest warunkiem wstępnym zapewnienia, aby osoby z niepełnosprawnościami mogły korzystać ze swoich praw, w tym z prawa do wolności wypowiedzi, i mogły funkcjonować w swoich społecznościach bez napotkania barier utrudniających im udział w życiu społecznym. W tym kontekście europejski akt w sprawie dostępności wraz z działaniami realizowanymi w ramach inicjatywy AccessibleEU przyczyniają się do poprawy sytuacji w zakresie dostępności w UE.
10. Sytuacje kryzysowe w sposób nieproporcjonalny negatywnie wpływają na osoby z niepełnosprawnościami i często pogłębiają istniejące wcześniej podatności na zagrożenia i nierówności. Osoby z niepełnosprawnościami nadal napotykają bariery, które uniemożliwiają im pełne korzystanie ze środków reagowania kryzysowego i dostęp do tych środków na równych zasadach z innymi osobami, a sposoby projektowania i udzielania pomocy są nadal niewystarczająco dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Rozwiązanie tego problemu, w tym poprzez tworzenie planów awaryjnych, jest również ważne w kontekście umożliwiania niezależnego życia.
11. Środki na rzecz promowania niezależnego życia powinny uwzględniać wielorakie i nakładające się na siebie formy dyskryminacji i nierównego traktowania, na które mogą być narażone osoby z niepełnosprawnościami. W szczególności kobiety, dzieci i osoby starsze z niepełnosprawnościami mierzą się często z różnymi przeszkodami, realiami i potrzebami oraz są bardziej zagrożone wykluczeniem. Kobiety i dziewczęta z niepełnosprawnościami są również często bardziej narażone na ryzyko przemocy, uszkodzenia ciała lub znęcania się, zaniedbania lub niedbałego traktowania, złego traktowania lub wykorzystywania. Promowanie ich pełnego i równego uczestnictwa we wszystkich obszarach oraz ich prawa do życia w społeczności na równych zasadach z innymi wymaga zatem szczególnej uwagi i dostosowanych środków pozwalających odpowiedzieć na ich szczególne potrzeby.

**RADA UNII EUROPEJSKIEJ ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, aby
zgodnie ze swoimi kompetencjami i z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych:**

12. Opracowywały lub ulepszały środki na rzecz promowania niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami zgodnie ze strategią na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 oraz w celu wypełnienia obowiązków wynikających z konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności obowiązków określonych w jej art. 19.
13. Podczas opracowywania polityk, strategii i działań czerpały z istniejącej wiedzy i najlepszych praktyk, z uwzględnieniem podejścia przedstawionego w wytycznych Komisji dotyczących niezależnego życia, w szczególności co się tyczy skutecznego wykorzystywania funduszy UE do promowania niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami, a w stosownych przypadkach by korzystały ze wsparcia zapewnianego przez centrum zasobów AccessibleEU.
14. Wspierały interwencje mające na celu umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami niezależne życie w społeczności, w tym poprzez zapewnianie dostępności dostosowanych, przystępnych cenowo i wolnych od segregacji miejsc zamieszkania oraz wsparcia niezbędnego do umożliwienia niezależnego życia, przy poszanowaniu indywidualnych wyborów i uwzględnianiu indywidualnych sytuacji życiowych i potrzeb.
15. Wzmocniły konsultacje z osobami z niepełnosprawnościami i promowały ich aktywne zaangażowanie na wszystkich szczeblach opracowywania, wdrażania i monitorowania działań i polityk, które tych osób dotyczą, w tym za pośrednictwem ich organizacji przedstawicielskich.

16. Promowały dostępność i przystępność cenową ukierunkowanych na człowieka usług wsparcia, takich jak asystencja osobista, technologia wspomagająca, dostępne technologie i usługi informacyjno-komunikacyjne, wspieranie w czynnościach prawnych i zorganizowane systemy wsparcia (np. wzajemne wspieranie się osób o podobnych doświadczeniach, centra niezależnego życia i rozwiązania w zakresie mieszkań wspomaganych).
17. Zapewniły, aby usługi dostępne dla ogółu społeczeństwa były również dostępne, przystępne cenowo, włączające i możliwe do dostosowania dla osób z niepełnosprawnościami oraz by były świadczone w sposób skoordynowany.
18. Zapewniały szkolenia dla usługodawców, aby ułatwiać wsparcie ukierunkowane na człowieka i świadczenie usług w społeczności z myślą o wspieraniu niezależnego życia zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.
19. Informowały osoby z niepełnosprawnościami, w tym osoby przebywające w placówkach opieki instytucjonalnej i ich rodziny, o przysługujących im prawach, uprawnieniach i możliwościach dotyczących miejsc zamieszkania oraz oferowały niezbędne wsparcie i doradztwo w procesie podejmowania decyzji, w tym poprzez tworzenie indywidualnych planów i zindywidualizowane rozpatrywanie poszczególnych przypadków.
20. W razie potrzeby zwiększyły dostępność przystępnych cenowo, dostosowanych, włączających, wolnych od segregacji i bezpiecznych miejsc zamieszkania w społecznościach, aby zapobiegać bezdomności i deprywacji mieszkaniowej oraz ułatwiać niezależne życie.

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ, ABY:

21. Uwzględniając odpowiednio uwagi końcowe Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami dotyczące połączonego drugiego i trzeciego sprawozdania okresowego Unii Europejskiej, nadal koncentrowała się na promowaniu i zapewnianiu niezależnego życia w ramach przedstawiania inicjatyw i działań w drugiej połowie okresu wdrażania strategii na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 oraz eliminowała luki w zakresie polityki, przy pełnym poszanowaniu zasad pomocniczości i proporcjonalności oraz różnorodności systemów w państwach członkowskich.

22. Podczas przygotowywania inicjatyw i działań konsultowała się z odpowiednimi interesariuszami i aktywnie ich angażowała; należy zwłaszcza uwzględnić osoby z niepełnosprawnościami – za pośrednictwem reprezentujących je organizacji oraz europejskiej platformy ds. niepełnosprawności.
23. Oceniała funkcjonowanie rynku wewnętrznego technologii wspomagających oraz potrzebę dalszych działań w zakresie kwalifikowalności i certyfikacji produktów z myślą o poprawie dostępu do technologii wspomagających i ułatwieniu ich swobodnego przepływu.
24. Promowała i ułatwiała budowanie zdolności, wzajemne uczenie się i wymianę dobrych praktyk między państwami członkowskimi, we współpracy z organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami, tak aby zwiększyć zrozumienie podejścia opartego na prawach człowieka stosowanego w celu włączania osób z niepełnosprawnościami, poszerzyć bazę wiedzy w obszarach takich jak dostępność i niezależne życie, w tym asystencja osobista dla osób z niepełnosprawnościami, i udoskonalić sposoby poprawy warunków pracy w sektorze opieki i sposoby wspierania opiekunów nieformalnych i asystentów osobistych.
25. Poprawiła dostępność danych segregowanych według kryterium płci na temat sytuacji osób z niepełnosprawnościami żyjących w różnych warunkach mieszkaniowych na terytorium Unii, w tym pod względem jakości życia i włączenia społecznego oraz ich odnośnych kosztów i korzyści, oraz przeprowadziła analizę na ten temat, przy zaangażowaniu Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA), Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) i Eurofundu, w celu lepszego zrozumienia przeszkód i czynników sukcesu w zapewnianiu niezależnego życia, z uwzględnieniem indywidualnych wyborów, sytuacji życiowych i potrzeb.

26. Działała na rzecz systematycznego uwzględniania kwestii niepełnosprawności – zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych – we wszystkich politykach UE, przewidując, w stosownych przypadkach, środki służące włączeniu osób z niepełnosprawnościami i środki na rzecz dostępności w kluczowych unijnych strategiach, takich jak europejska strategia na rzecz unii gotowości, przyszłe: plan działania w sprawie wdrażania Europejskiego filaru praw socjalnych, europejski plan na rzecz przystępnych cenowo mieszkań i strategia UE na rzecz walki z ubóstwem, i aby uwzględniała takie działania również przy opracowywaniu przyszłej odrębnej unijnej strategii wysokiego szczebla na rzecz równości płci na okres po 2025 r., tak aby zapewnić, że polityki te przyniosą korzyści osobom z niepełnosprawnościami, i aby uwzględnić potrzebę usunięcia barier i zwalczania dyskryminacji, z jakimi borykają się te osoby.
27. Opracowała kompleksowe wytyczne dotyczące sposobu działania w sytuacjach nadzwyczajnych dostosowane do wszystkich rodzajów niepełnosprawności (w tym fizycznych, psychicznych, intelektualnych lub sensorycznych) oraz sposobu zapewniania dostępności i włączenia społecznego, a także na temat szkoleń dla służb interwencyjnych w zakresie rozpoznawania różnych rodzajów niepełnosprawności i podejmowania odpowiednich działań.
-

Dokumenty źródłowe

1. Dokumenty międzyinstytucjonalne UE

Europejski filar praw socjalnych

Komisja Europejska: Sekretariat Generalny, *Europejski filar praw socjalnych*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2017.

2. Prawodawstwo UE

Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, Dz.U. L 303 z 2.12.2000, s. 16–22.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego, Dz.U. L 327 z 2.12.2016, s. 1–15.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług, Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 70–115.

3. Rada Unii Europejskiej

Zalecenie Rady z dnia 8 grudnia 2022 r. w sprawie dostępu do przystępnej cenowo i dobrej jakościowo opieki długoterminowej 2022/C 476/01 (ST/13948/2022/INIT), Dz.U. C 476 z 15.12.2022, s. 1–11.

Konkluzje Rady w sprawie strategii na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 (9749/1/21 REV 1).

Konkluzje Rady w sprawie włączania osób z niepełnosprawnościami w rynek pracy (15134/22).

Konkluzje Rady w sprawie sprawozdania specjalnego nr 20/2023 Europejskiego Trybunału Obrachunkowego pt. „Wspieranie osób z niepełnosprawnościami” (15575/23).

Konkluzje Rady w sprawie wspierania włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami poprzez zatrudnienie, racjonalne usprawnienie i rehabilitację (16543/24).

4. Parlament Europejski

„Strategia UE na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 – osiągnięcia i perspektywy”, Departament Tematyczny ds. Praw Obywatelskich i Spraw Konstytucyjnych, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Wewnętrznej Unii Europejskiej, PE 767.095 – listopad 2024 r.

5. Komisja Europejska

Komunikat Komisji Europejskiej pt. „Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030”, COM(2021) 101 final

Komisja Europejska, „Wytoczne dotyczące niezależnego życia i włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami w kontekście finansowania UE”, C(2024) 7897 final.

Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego oraz Grammenos, S., *COVID-19 and persons with disabilities – Statistics on health, care, isolation and networking* [COVID-19 i osoby z niepełnosprawnościami – Statystyki dotyczące zdrowia, opieki, izolacji oraz tworzenia sieci kontaktów], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2021 r.

Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego, *Report on access to essential services in the EU – Commission staff working document* [Sprawozdanie dotyczące dostępu do usług podstawowych w UE], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2024 r.

6. Eurofound

Eurofund, *Paths towards independent living and social inclusion in Europe* [Drogi do niezależnego życia i włączenie społeczne w Europie], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg, 2024 r.

7. Organizacja Narodów Zjednoczonych

Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Komitety ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami, Komentarz ogólny nr 5 (2017) do art. 19 – prawo do prowadzenia życia samodzielnie i przy włączeniu w społeczeństwo.

Uwagi końcowe dotyczące połączonego drugiego i trzeciego sprawozdania okresowego Unii Europejskiej, Komitety ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami, CRPD/C/EU/CO/2-3.
